

HÉTÉROPTÈRES D'UN BIÒTOP HALÒFIL RELICTE DE LA CATALUNYA CONTINENTAL

per

Jordi Ribes

RÉSUMÉ

L'auteur étudie les hétéroptères de ce qui reste d'un biotope halophile, près de Seròs, 28 km vers le SW de la ville de Lleida, dans la Catalogne continentale. Le petit coin prospecté renferme des chénopodiacées telles que la suédée frutescente (Suaeda pruinosa v. brevifolia = S. fruticosa) et le pourpier de mer (Atriplex halimus). Quelques autres plantes viennent encore représentées ici: Tamarix canariensis, Elymus hispidus (= Agropyrum glaucum), Asphodelus fistulosus, Artemisia herba-alba, Dorycnium pentaphyllum, Phlomis lychnitis et Inula viscosa.

Malgré que les dates de recollection ont été très limitées les résultats ont été assez bons parce qu'on y a chassé cinquante-deux espèces d'hétéroptères, dont cinq sont nouvelles pour la Catalogne (Vachiria natalica Stål, Orthotylus divisus Lv., Compsidolon sauledai Rbs., Psallus maroccanus Wgn. (?) et Ochetostethus nanus (H.-S.)), une autre l'est pour l'Espagne (Tuponia mixticolor (C.)) et, en fin, deux le sont même pour l'Europe occidentale (Pachylops fieberi punctipes Rt. et Orthotylus minutus Jak.).

On ajoute encore des données géographiques et biologiques, parfois inédites, ainsi que des caractères qui permettent la séparation de Orthotylus minutus Jak. de son voisin O. schoberiae Rt.

Il faut noter, finalement, que quarante et une espèces, parmi les cinquante-deux trouvées à Seròs, ont été déjà signalées par Ribes & Sauleda (1979) des biotopes halophiles de la province d'Alacant et zones limitrophes, qui en donnent trois-centes douze. Donc, les dix taxa pour y ajouter sont les suivants: Oncocephalus squalidus (R.), Pachylops fieberi punctipes Rt., Orthotylus (Melanotrichus) minutus Jak., Psallus (Ilops) maroccanus Wgn. (?), Tuponia (s.str.) mixticolor (C.), Tingis (Lasiotropis) trichonota Pt., Aradus ribauti Wgn., Rhopalus (s.str.) rufus Schl., Centrocoris spiniger (F.), Ochetostethus nanus (H.-S.) et Brachynema purpureomarginatum purpureomarginatum (Rb.), ce dernier n'étant qu'une forme géographique de son vicariant sud-oriental B. purpureomarginatum triguttatum Fb.

A la Catalunya interior, dins la comarca del Segrià, i a uns 28 km al SW de la ciutat de Lleida, hom troba el municipi de Seròs. No gaire lluny del poble i a mà dreta de la carretera de Fraga, entre conreus, hi ha restes d'un biòtop halòfil, les escorialles del qual es palesen per les mates arrapades de salat fruticós (Suaeda pruinosa v. brevifolia = S. fruticosa) i els salats blancs (Atriplex halimus) ben desenvolupats en veritables arbrissos. Ambdues quenopodiàcies, escampades en alguns llocs, formen també marges entre bancals. Hom ha recollit els heteròpters objecte d'aquesta nota en un petit rodal de l'esmentat biòtop amb una forta incidència de salinitat on, a part de les citades halòfitas, hi havia quatre o cinc tamarius (Tamarix canariensis), tofes de la gramínia Elymus hispidus (= Agropyrum glaucum), caramuixes (Asphodelus fistulosus) disperses, botges pudents (Artemisia herba-alba) i botges d'escombres (Dorycnium pentaphyllum) vora d'un camí, alguns peus de salvió blener (Phlomis lychnitis) i, ja al límit del rodal, olivardes (Inula viscosa) en un ermot.

Les dates de captura corresponen als dies 11,12-V-80 i 25-V-80, excepte quan s'assenyala altrament, que ocorre ben poques vegades i es refereix a les troballes d'A. Viñolas (14-IV-80) i T. Yélamos (7-VI-80), que hi han efectuat prospeccions coleopterològiques, als quals hom agraeix ací llur col·laboració, que es palesa així mateix al Professor O. Bolds en ço que es relaciona amb algunes de les plantes comentades.

De les cinquanta-dues espècies que s'inventarien tot seguit, n'hi ha cinc de noves per a Catalunya (Vachiria natalica Stål, Orthotylus divisus Lv., Compsidolon sauledai Rbs., Psallus maroccanus Wgn (?), Ochetostethus nanus (H.-S.)), una per a l'Estat Espanyol (Tuponia mixticolor (C.)) i dues que ho són per a l'Europa occidental (Pachylops fieberi punctipes Rt. i Orthotylus minutus Jak.). De totes se'n dona la distribució geogràfica posada al dia i, sempre que es pot, dades ecològiques, amb què s'aporta informació inèdita referent a les plantes hostes d'algunes d'elles. En fi, per a Orthotylus minutus Jak. hom forneix caràcters que permeten separar-lo de la seva espècie veïna O. schoberiae Rt.

Quaranta-una, de les cinquanta-dues espècies trobades a Seròs, són assenyalades ja per Ribes & Saulea (1979) en llur treball on n'enumeren tres-centes dotze, referit també en línies generals als biòtops salins, o que hi són indirectament relacionats, de la província d'Alacant i zones adjacents. Així, doncs, cal afegir a aquestes comunitats halòfiles, en sentit ampli, els onze tàxons següents: Oncocephalus squalidus (R.), Pachylops fieberi punctipes Rt., Orthotylus (Melanotrichus) minutus Jak., Psallus (Ilops) maroccanus Wgn (?), Tuponia (s.str.) mixticolor (C.), Tingis (Lasio-

tropis) trichonota Pt., Aradus ribauti Wgn., Rhopalus (s.str)
rufus Schl., Centrocoris spiniger (F.), Ochetostethus nanus
(H.-S.) i Brachynema purpureomarginatum purpureomarginatum
(Rb.), aquest darrer només una forma geogràfica del seu vi-
cariant sud-oriental Brachynema purpureomarginatum trigutta-
tum Fb.

ELENC DE LES ESPÈCIES

NEPIDAE Lch.

Nepa cinerea poissoni Tam.- L'àrea geogràfica coneguda fins ara d'aquesta raça va des de Ligúria fins a Alacant. Lucas & Salgado (1977) la citen també de la província de Lleó. Probablement, doncs, s'estén a la major part de la Península Ibèrica. T. Yélamos n'ha trobat un mascle amb l'òpercle genital i els paràmers típics de l'esmentada forma.

NABIDAE Costa

Prostemma guttula (F.).- Element holomediterrani estès fins a l'Europa central. Errant.

Aptus mirmicoides (O.C.).- Euromediterrani molt freqüent, eurioic.

Halonabis occidentalis Krzh.- Element mediterrani occidental, característic de les comunitats vegetals halòfiles tant del litoral com de l'interior. A Seròs sota Suaeda pruinosa.

Aspilaspis viridulus (Spin.).- És un insecte holomediterrani estès fins a Mongòlia. Sobre Tamarix canariensis.

REDUVIIDAE Lt.

Vachiria natolica Stal.- Element holomediterrani meridional, que prefereix els biòtops halòfils, no citat encara de Catalunya. A Seròs es troba sota Suaeda pruinosa. Les localitats catalanes i aragoneses no publicades que hom esmenta tot seguit marquen el límit septentrional actual d'aquest insecte dins l'àrea ibèrica i són de sud a nord les següents: Alcanyís (prov. Terol), 31-VIII-69, J. Ribes leg., Bujaraloz (prov. Saragossa), 30-VIII-74, Josefina Español leg., Albatarrec (Segrià), 13-VII-71, J. Ribes leg. i Alpicat (Segrià), id.

Oncocephalus squalidus (R.).- Element holomediterrani estès cap a les zones adjacents de l'Àfrica etíopica. Sovint sota pedres on A. Viñolas l'ha trobat a Seròs. A Catalunya és rar.

MIRIDAE Hahn

Deraeocoris (s.str.) punctum (Rb.).- Espècie de dispersió holomediterrània, encara que Wagner (1964, 1970, 1971) només la considera com a mediterrània occidental. Ací ha estat capturada sobre Artemisia herba-alba.

Deraeocoris (s.str.) ribauti Wgn.- Element mediterrani occidental restringit (Península Ibèrica, França meridional

i Piemont), bastant freqüent, però, a Catalunya. Wagner (1964,1970,1971) diu que viu únicament sobre Marrubium vulgare; Fibes & Sauleda (1979), en canvi, el troben sobre Suaeda vera i a Seròs hom l'ha agafat damunt Artemisia herba-alba.

Deraecoris (Camptobrochis) serenus Dgl. & Sc.- Holomediterrani expansiu, amb una gran capacitat d'adaptació. Se'l troba pràcticament tot l'any i a tot arreu. Ací sobre Suaeda pruinosa, Artemisia herba-alba i plantes conreades.

Phytocoris (Ktenocoris) vittiger Rt.- Element mediterrani occidental estricta, esmentat de l'àrea ibèrica, sud de França i Itàlia. És de biologia poc coneguda.

Brachycoleus triangularis (Gz).- Entitat mediterrània occidental expansiva que ateny Bèlgica, al nord, i Bulgària, a l'est. Habita sobre cards dels gèneres Carduus, Cirsium, Eryngium, etc.

Lygus rugulipennis Pop. (= Exolygus rugulipennis, sensu Wagner).- Element holàrtic, ruderal, que viu sobre nombroses plantes. A Seròs sobre Suaeda pruinosa.

Capsus ater (L).- Holàrtic. Segons Wagner (1970-71) habita en llocs secs sobre Agropyrum, Dactylus i Calamagrostis. Stichel (1955-58) l'esmenta també vivint sobre Rumex, Urtica, Medicago, Vicia, Galium, Tanacetum, Salix, Quercus, Pirus i Calluna. A Seròs i a Fraga s'ha capturat damunt Atriplex halimus.

Capsodes (Horistus) lineolatus (Br).- Holomediterrani expansiu, molt freqüent sobre Asphodelus, on hom l'ha trobat ací.

Pachylops fieberi punctipes Rt. (= P. punctipes Rt.)- Subespècie de distribució mediterrània meridional. S'escampa des de les Canàries, seguint tot el nord d'Àfrica, fins a l'Aràbia (Wagner,1973). La subespècie nominal viu a l'Europa sudoriental i arriba a la mar Càspia (Wagner,1973). Abundant ací sobre Atriplex halimus. Aquesta troballa constitueix, doncs, la primera citació europea d'aquest element considerat com a saharosindià.

Orthotylus (Melanotrichus) divinus Lv.- Conegut només del sud d'Espanya, Líbia, Tunis i Israel. Ribes & Sauleda (1979) l'assenyalen de Montfort (Vinalopó Mitjà), al País Valencià. Tant allà com ací trobat sobre Atriplex halimus. És una dada curiosa que aquesta espècie, com el mascle de l'anterior, totes dues convivint a la mateixa planta, presenten els hemèlitres uniformement coberts de punts grisos, caràcter desuet en els gèneres Pachylops i Orthotylus.

Orthotylus (Melanotrichus) moncreaffi Dgl. & Sc.- Element euromediterrani, halòfil. A Seròs és abundant sobre

Suaeda pruinosa.

Orthotylus (Melanotrichus) minutus Jak.- Espècie mediterrània oriental, ben coneguda dels països inclosos en el triangle Turquestan-Egipte-Balcans, trobat fa poc a Manfredonia (Itàlia adriàtica) per Tamanini (1977) sobre Suaeda pruinosa (=S. fruticosa). A Serbs ha estat ramassada, ensems amb O.(M.) moncreaffi Dgl. & Sc., damunt la mateixa planta. Aquesta citació, doncs, és nova per a l'Europa occidental. O.(M.) minutus Jak. presenta evidents afinitats amb O.(M.) schoberiae Rt., que Ribes & Sauleda (1979) comenten del sud del País Valencià (Alt Vinalopó), caçat sobre Suaeda vera. També s'assembla a O.(M.) dimorphus Wgn., que Wagner cita del Marroc i d'Eivissa (1973) i que posteriorment s'ha trobat a l'Aragó, a Bujaraloz, sobre Kochia scoparia, 8-VIII-77, Ribes leg.

Tenint en compte els esmentats treballs de Wagner i de Tamanini i fet l'estudi d'exemplars de Serbs hom dona a continuació els caràcters que permeten de distingir les dues primeres espècies, ja que el marcat dimorfisme sexual de O.(M.) dimorphus Wgn. és suficient per a identificar-lo i separar-l'en.

O. minutus Jak.

Long. ♂ = 2,90-3,50 mm.
Long. ♀ = 2,55-3,25 mm
Relació sinlípsi/ull =
= 2,20-2,30.
♀ = membrana poc desenvolupada.
Membrana grisa amb venacions d'un verd viu.
Relació tibia/tars post.:
♂ = 3,00-3,30;
♀ = 2,80-3,25.
Relació artells antenes
III/II = 0,70-0,88.
Relació II artell antenes/
amplada pronot:
♂ = 1,20-1,40.
♂ = paràmer esquerre en forma d'anell obert, amb l'esperó distal molt quitinitzat i l'apòfisi que se li enfronta com la resta de l'òrgan.

O. schoberiae Rt.

Long. ♂ = 3,40-4,00 mm.
Long. ♀ = 3,30-3,80 mm.
Relació sinlípsi/ull =
= 1,60-1,75.
♀ = membrana ben desenvolupada.
Membrana hialina amb venacions d'un verd clar.
Relació tibia/tars post.:
♂ + ♀ = 2,20-2,30.
Relació artells antenes
III/II = 0,85-0,95.
Relació II artell antenes/
amplada pronot:
♂ = quasi iguals.
♂ = paràmer esquerre en forma d'anell obert, amb totes dues apòfisis ben quitinitzades.

Macrotylus (Alloconycha) atricapillus (Sc).- Holomediterrani, molt comú damunt Inula viscosa.

Atomoscelis onustus (Fb.).- Element holomediterrani expansiu. A Seròs és força abundant sobre Atriplex halimus.

Compsidolon (Apsinthophylus) sauledai Rbs.- Fins ara només conegut de Salines, localitat valenciana de l'Alt Vinalopó, d'on fou descrit per l'autor (1976). Aquesta de Seròs, doncs, és una interessant troballa que allarga considerablement cap al nord l'àrea de la dita espècie i que deixa suposar que pugui ésser capturada en bidtops similars intermedis. Ací viu sobre Suaeda pruinosa.

Compsidolon (Apsintho phylus) balachowskii Wgn.- Element holomediterrani meridional, bastant freqüent sobre Artemisia herba-alba.

Psallus (Ilops) maroccanus Wgn (?).- Citat només del Marroc, Algèria i sud d'Espanya, amb Quercus ilex com a planta hoste. Hom n'ha caçat tan sols una femella, per la qual cosa la determinació resta molt dubtosa. A més fou agafat sobre Suaeda pruinosa, ço que fa sospitar que la captura esdevingué accidental.

Heterocapillus tigripes (Mls. & Rey).- Element holomediterrani septentrional. Molt freqüent pertot sobre Dorycnium pentaphyllum.

Auchenocrepis minutissima (Rb.).- Entitat holomediterrània, comuna sobre Tamarix on s'ha trobat. Cal remarcar que hom no ha caçat ací més que estadis juvenils.

Tuponia (s.str.) mixticolor (C.).- Espècie mediterrània occidental, coneguda del sud de França, Itàlia, Portugal i Tunísia. Sobre Tamarix canariensis.

Tuponia (Chlorotuonia) michalki Wgn.- Element holomediterrani restringit. Sobre Tamarix canariensis.

ANTHOCORIDAE Rt.

Orius (s.str.) niger (W.).- Element eurosiberià que hom troba en els més diversos bidtops; molt freqüent. A Seròs s'ha capturat sobre Suaeda pruinosa.

Anthocoris nemoralis (F.).- Euromediterrani que viu sobre nombroses plantes. Ací sobre Suaeda pruinosa.

TINGIDAE C.

Tingis (Lasiotropis) trichonota Pt.- Conegut de la Península Ibèrica, França, Suïssa, Grècia i Turquia, és a dir, de dispersió mediterrània septentrional. A Seròs, com arreu, la planta hoste és Phlomis lychnitis, sota la qual hom l'ha capturat.

ARADIDAE C.

Aradus ribauti Wgn.- Conegut només de Grècia, sud de França i Catalunya. Capturat sota escorces de Populus per T. Yélamos, 6-XII-81, als límits del rodal.

LYGAEIDAE Stål

Nysius (Macroparius) graminicola (Klt.).- Holomediterrani extensiu, molt freqüent pertot. A Seròs sota Suaeda pruinosa.

Geccoris (s.str.) lineola (Rb.).- Holomediterrani que, de vegades, es troba abundant en terrenys arenosos. T. Yélamos en caça un exemplar.

Ischnodemus quadratus Fb.- Element holomediterrani-atlàntic, típic de formacions xerotèrmiques. A Seròs pullulava sota Elymus hispidus (= Agropyrum glaucum), amb la curiosa particularitat que tots els exemplars, macropters, presentaven la membrana parcialment o totalment destruïda, com si fos rosegada.

Peritrechus gracilicornis Pt.- Holomediterrani expansiu estès des d'Anglaterra fins al Turquestan. Entre detritus, vora d'un rec.

Paromius leptopoides (Bär.).- Element holomediterrani, bastant freqüent en llocs humits amb detritus.

Beosus maritimus (Scop.).- Holomediterrani expansiu, molt abundant pertot.

RHOPALIDAE A. & S.

Rhopalus (s.str.) rufus Schl.- Element holomediterrani.

COREIDAE Lch.

Centrocoris spiniger (F.).- Holomediterrani expansiu.

Centrocoris variegatus Klt.- Holomediterrani expansiu. Totes dues espècies viuen sobre diferents cards (Carduus, Cirsium, etc.).

Ventocoris (Selenodera) falcatus (Cyr.).- Entitat holomediterrània, molt rara a Catalunya. T. Yélamos, 12-VII-81.

PENTATOMIDAE Lch.

Tarisa flavescens A. & S.- Element holomediterrani meridional. A Seròs s'ha trobat sobre Artemisia herba-alba; mimètic amb les seves fulletes agrupades en brots.

Sciocoris (Neosciocoris) fissus Ms. & Rey.- Element mediterrani occidental, hoste freqüent de les comunitats

vegetals halòfiles, tant del litoral com de l'interior.
Sota Suaeda pruinosa.

Aelia acuminata (L.).- Eurosiberià molt comú. Trobat per T. Yélamos.

Eysarcoris inconspicuus (H.-S.).- Element holomediterrani expansiu, que traspassa la regió paleàrtica tot entrant dins les zones adjacents de les regions etiòpica i oriental. És un dels pentatòmids més vulgars, que hom caça en bidtops molt diversos.

Carpocoris mediterraneus atlanticus Tam.- Subspècie de dispersió mediterrània occidental, que té la zona de contacte amb la subspècie nominal a Ligúria, Còrsega i Sardenya. Es tracta d'un insecte força comú a Catalunya.

Codophila varia (F.).- Holomediterrani expansiu, que viu sobre diferents plantes de diverses comunitats vegetals. Ací trobat per T. Yélamos.

Brachynema cinctum (F.).- Element holomediterrani estès fins a l'Iran i a Eritrea, propi de bidtops més o menys halòfils. A Seròs hom n'ha agafat un mascle sobre Atriplex halimus. És rar a Catalunya.

Brachynema purpureomarginatum purpureomarginatum (Rb.).- És de dispersió ibèrica discontinua. Ribes & Sauleda (1979) comenten l'estatus de les diferents races geogràfiques de l'espècie i hi donen les principals sinonímies. A Seròs hom n'ha ramassat un mascle i quatre femelles sobre Suaeda pruinosa.

CYDNIDAE Bb.

Cydnus aterrimus (Fst.).- Element d'origen mediterrani d'amplíssima dispersió, estès des de l'Europa central fins a Sibèria i atenyent les regions oriental i etiòpica. Els marges de variabilitat són, doncs, considerables en tots els aspectes. És força corrent pertot. Ací trobat per T. Yélamos.

Ochetostethus nanus (H.-S.).- En revisar el gènere, Kerzhner (1976) publica únicament les següents localitats: Pontevedra, Lugo, Sòria, Madrid, Badajoz, Còrdova i Huelva (a Espanya), Ribes leg. i Gironde (a França), Péricart leg. Per tant les citacions anteriors de diferents autors incloent aquesta o d'altres àrees geogràfiques han de referir-se bé a O. tarsalis Ms. & Rey, conegut del sud de França, Península Ibèrica, Sardenya, sud d'Itàlia, el Marroc i Algèria, bé a O. opacus (Sch.), de l'Europa central i oriental, així com del Pròxim Orient, bé a O. balcanicus Wgn., del Mediterrani oriental o, en fi, a O. sahlbergi Wgn., del Líban, Israel, Turquia i Egipte. Hom ha trobat a Seròs una parella (♂ + ♀) de O. nanus (H.-S.), sensu Kerzhner, sota una mata de Artemisia herba-alba.

BIBLIOGRAFIA

- CARVALHO, J.C.M. (1957-1960). Catálogo dos Mirídeos do Mun-
do. Arq. Mus. Nac. 5 vols. Rio de Janeiro.
- DRAKE, C.J. & RUHOFF, F.A. (1965). Lacebugs of the World: A
Catalog (Hemiptera: Tingidae). Smiths. Inst., 243.
Washington.
- KERZHNER, I.M. (1976). Heterópters nous i poc coneguts de
Mongòlia i regions adjacents de l'URSS (en rus). Nase-
komye Mongolii. 4: 30-86.
- LUCAS CASTRO, M^{te}. & SALGADO COSTAS, J.M. (1977). Heteróp-
teros acuáticos de la provincia de León. Bol. Asoc.
esp. Ent., 1: 45-73.
- RIBES, J. (1976). Dos miridos nuevos de la provincia de
Alicante (Insecta, Heteroptera). Mediterranea. 1: 33-46.
- RIBES, J. & SAULEDA, N. (1979). Heterópteros de Alicante y
zonas adyacentes. Mediterranea. 3: 123-158.
- SERVADEI, A. (1967). Rhynchota (Heteroptera, Homoptera Au-
chenorrhyncha). Catalogo topografico e sinonimico. Fau-
na d'Itàlia. 9 Bolonya.
- SLATER, J.A. (1964). A Catalogue of the Lygaidae of the
World. Univ. Connecticut, Storrs.
- STICHEL, W. (1955-1962). Illustrierte Bestimmungstabellen
der Wanzen. II. Europa. 4 vols. Berlin.
- TAMANINI, L. (1973). Priorità e sinonimia di Nepa cinerea
Linneo e Nepa rubra Linneo. Regione tipica e valore de-
lle razze europee di Nepa cinerea Linneo, 1758 (Hemip-
tera, Heteroptera, Nepidae). Studi Trent. Sc. Nat.,
Sez. B, Vol. L (2): 222-259.
- TAMANINI, L. (1977). Miridi nuovi o interessanti per la fau-
na italiana (Hemiptera Heteroptera Miridae). Boll. Soc.
Ent. Ital. 109 (1-3): 35-41.
- WAGNER, E. (1970-1975). Die Miridae Hahn, 1831, des Mittel-
meerraumes und der makaronesischen Inseln (Hemiptera
Heteroptera). 3 vols. Ent Abhandl., Supl. 37: 1-484;
39: 1-421; 40: 1-483.